

студентів і виключає необґрунтовані претензії до викладача з приводу «неправильного» оцінювання, оскільки досить часто трапляється, що студент суб'єктивно вважає свої відповіді правильними і наполегливо це доводить. Система дистанційної освіти ATutor дає можливість зворотнього зв'язку – викладач може розмішувати оголошення для студентів, студенти можуть спілкуватись з викладачем за допомогою повідомлень чи через веб-конференцію. Викладач може вести електронний журнал за яким і він, і сам студент можуть спостерігати траєкторію успішності, що полегшує оцінювання студента в кінці семестру. Така система навчання доповнює основні методи роботи зі студентами і дає можливість істотно підвищити якість освіти.

Організація навчального процесу серед іноземних студентів в умовах кредитно-модульної системи має свої особливості. За умов впровадження кредитно-модульної системи тільки удосконалення системи викладання, різнобічний підхід до педагогічного процесу, який включає підвищення ролі самопідготовки студентів, впровадження комп'ютерних технологій дають змогу раціонально організувати навчання та підвищити його ефективність.

УДК 378.147

Галина Мацюк, Леся Назаревич

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ СПОСОБИ СЕМАНТИЗАЦІЇ НОВОЇ ЛЕКСИКИ

Halyna Matsiuk, Lesia Nazarevych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

MAIN METHODS OF SEMANTIZATION OF NEW VOCABULARY

У процесі вивчення української мови як іноземної семантизація лексичних одиниць є одним з корінних прийомів технології формування комунікативної компетенції та набуття лексико-граматичних навичок. У науковому світі є різні тлумачення терміна «семантизація». Соломія Бук, ґрунтовно проаналізувавши понад 20 різномовних словникових статей, констатувала, що одні мовознавці розглядають семантизацію як синонім до семантичного аналізу, тому це поняття відносять до сфери лінгвістичної семантики. Інші – як операцію лексикографічного опису, результатом якої стають тлумачення (або дефініція чи перекладний еквівалент), тому розглядають його серед одиниць лексикографії [1]. У нашому дослідженні семантизація кваліфікується як відбір

базової лексики та тлумачення того чи іншого нового слова.

Першим і найважливішим етапом під час вивчення будь-якої іноземної мови є розширення словникового запасу, який слугує будівним матеріалом для формулювання висловлювань. Повністю погоджуємося з Процик І., Смоліною С., Єсипенко Н., Нарушевич-Васильєвою О., Бук С., Вакуленко М., Кочергою О., Русанівським В. та ін. науковцями, котрі наголошували на важливості лексичної компетенції. Ми зосереджуємося також на принципі послідовності: лише після того, як студенти опанували нову лексику, можна розпочинати етапи автоматизації, удосконалення дій. У методичній літературі виділяють два різновиди семантизації слів. Перший, **перекладний**, охоплює власне перекладні способи: 1) переклад слова відповідним еквівалентом рідної мови; 2) переклад-тлумачення – коротке пояснення поняття рідною мовою, що використовується при розбіжності понять, які подаються двома мовами, або при відсутності цього поняття в одній із мов. Акцентуємо на другому, **безперекладному**, різновиді семантизації, який, на наш погляд, є ефективнішим у порівнянні з іншим, оскільки сприяє розвитку лінгвістичного й загальнологічного мислення. До цього різновиду належать: 1) невербальна семантизація (демонстрація малюнків, світлин, предметів, жестів, рухів тощо), 2) вербальна семантизація (карткування слів, мінісловникарство та ін.).

Наочна семантизація є ефективною під час вивчення конкретних понять: житла, овочів, фруктів, одягу, транспорту, кольорів, чисел та ін., використання зображення предмета (цифри), що вивчається. Демонстрація жестів, рухів, міміки дає змогу пояснити значення конкретних дій (розчісуватися, вмиватися, одягатися, читати, писати, їсти, усміхатися та ін.). Наголошуємо, що зображення мають бути гранично простими, без зайвих деталей, які розпорошують увагу. Проектний підхід, коли студенти самотужки створюють малюнки і вербалізують їх методом карткування, демонструє найкращі результати практичної семантизації.

Засобами наочності для семантизації лексичних одиниць є також ментальні карти. Викладач може заздалегідь створити такі карти або ж розробляти їх разом зі студентами на занятті. Використання ментальних карт сприяє не лише запам'ятовуванню та закріпленню нових слів, а й розумінню того, як функціонують одні й ті ж слова в різних мовленнєвих контекстах. Добре ілюструє цю технологію опрацювання дієслова «йти» (*йде пішки, йде на каву, йде в кіно, йде гуляти, йде дощ, йде годинник, йде життя* та ін.)

Мовна семантизація реалізується за допомогою таких прийомів:

- контекстуалізація, ілюстрування реченням (*Цей м'яч малий.*);
- зіставлення лексичних одиниць, використання антонімів, синонімів, омонімів (лише найуживаніших). Продуктивними лексико-граматичними класами слів при цьому є прикметники, прислівники української мови (антоніми: *малий – великий, довгий – короткий, чорний – білий, швидко – повільно, правильно – неправильно*; синоніми: *гарний, красивий, хороший, вродливий, чудовий* та ін., омоніми: *я мила руки без мила; дорого́, у мене була*

важка дорóга; малá Іринка мала багато грошей). Такі завдання, крім дидактичного результату, мають також розвивальний та мотиваційний ефект: поживляють мовленнєву діяльність студентів на занятті, активізують їхню увагу, посилюють психоемоційний комфорт;

- дефініювання – пояснення значення нового слова, використовуючи вже вивчені слова (*морозиво* – холодне і смачне, його часто їдять влітку, *червоний борщ* – суп, який готують із червоного буряка, капусти, картоплі, моркви, квасолі, цибулі, м'яса, помідорів; *сліпий* – той, хто не бачить);

- тлумачення значення слова (фрази) іноземною мовою (*підліток* – «хлопець чи дівчина 11 – 15 років»; *готувати сніданок* – «варити їжу або робити бутерброд», *витратити гроші* – «купувати щось у магазині», *кінотеатр* – «місце, де люди дивляться кіно»).

Дискусійним залишається питання про шляхи вивчення нової лексики. Найефективнішим вважаємо інтервальне повторення, суть якого полягає в тренуванні пам'яті за допомогою карток. Наприклад, якщо вивчаємо дієслова руху, то працюємо за такою схемою: першого разу повторюємо конкретне слово через кілька хвилин після ознайомлення, потім – через годину, згодом – наступного дня, далі через 2 дні, 5 днів, 10 днів, 3 тижні, 6 тижнів і т. д. Цей підхід найпростіше реалізувати на підготовчих курсах української мови.

Під час викладання української мови як іноземної навчаємо студентів й іншим способам опанування лексики, зокрема рекомендуємо писати картки з назвами предметів і розклеювати їх у власному помешканні. Після того, як чужоземці запам'ятають прості слова, пропонуємо продовжувати роботу з тими ж картками. Наступне завдання полягає в поєднанні вже знайомих лексем із новими прикметниками, наприклад: *чиста* тарілка, *теплий* шарф або з дієсловами: *готую* борщ, *п'ю* воду та ін. Згодом пропонуємо вбудовувати до вже готових словосполучень прислівники: *швидко* готую борщ, *повільно* п'ю каву та ін. Дієвим є спосіб пошуку знайомих слів у піснях чи адаптованих текстах, суть якого полягає в кількаразовому читанні лексичних одиниць, повторенні вголос щойно вивчених слів. На індивідуальних заняттях практикуємо персоналізацію мовлення шляхом референції до найближчого контексту конкретного мовця (спорт, музика, подорожі тощо). Спершу даємо можливість висловитися про коло своїх інтересів рідною мовою, згодом допомагаємо перекласти незнайомі слова і сформулювати прості висловлювання українською мовою. Далі начитуємо написане, а студент слухає і повторює. Після цього фіксуємо усне мовлення іноземного студента й аналізуємо сказане. Незважаючи на те, що дефініція та тлумачення потребують значно більше часу, ніж переклад і демонстрація, на занятті з'являється можливість додаткової практики слухання й говоріння, а це важливо в процесі вивчення іноземної мови.

Таким чином, вибір способу семантизації залежить від низки чинників: особливостей слова (його форми, значення, сполучуваності, збігу чи розбіжності зі словами рідної мови); мовної підготовки студентів. Кращим

способом семантизації виступає той, який характеризується економністю та надійністю, тобто меншою затратою зусиль і часу для розкриття значення нової іншомовної лексичної одиниці та точнішим розумінням студентами-іноземцями його значення. При семантизації слів з абстрактним значенням недоцільно використовувати унаочнення чи ілюстроване речення (порада – advice, поведінка – behavior, домашнє завдання – homework), а для лексем, що виражають поняття, відсутні в рідній мові студентів, – однослівний переклад (годинник – clock, watch; мати – to have, mother; площа – area, square та ін.).

Семантизація нових лексичних одиниць на заняттях української мови як іноземної має на меті надати студентам-іноземцям інформацію, яка допомагає їм використовувати слово як засіб спілкування у тих видах мовленнєвої діяльності, де вони послуговуються українською.

Список використаних джерел

1. Бук С. Поняття семантизації в сучасній лінгвістиці / С. Бук // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2004. — № 503 : Проблеми української термінології. — С. 63–66. [Режим доступу] : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/45342/2/2004n503_Problemy_ukrainskoi_terminologii_Buk_S-Poniattia_semantyzatsii_v_suchasni_63-66.pdf
2. Єсипенко Н. Г. Курс методики викладання іноземної мови: навчальний посібник / укл. Н. Г. Єсипенко. – Чернівці : Родовід, 2014. – 192 с.
3. Процик І. Презентація нової лексики в лінгводидактиці для чужоземців / І. Процик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Випуск 2. – С. 24–30. [Режим доступу] : http://old.philology.lnu.edu.ua/teoria_praktyka_ukr_mova/vyp_02_2007/4.%20Protsyk.pdf
4. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції // Іноземні мови. – 2010. – № 4. – С. 16–23.
5. Thornbury S. How to Teach Vocabulary / S. Thornbury. – Edinburgh, 2002. – 185 p.